

OGÓLNE WARUNKI UBEZPIECZENIA MASZYN OD USZKODZEŃ

ustalone Uchwałą Nr UZ/432/2007
Zarządu Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A.
z dnia 26 lipca 2007 roku

§ 1. POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Niniejsze ogólne warunki ubezpieczenia maszyn od uszkodzeń (zwane dalej OWU) mają zastosowanie do umów ubezpieczenia zawieranych pomiędzy Powszechnym Zakładem Ubezpieczeń S.A. (zwanym dalej PZU S.A.), a osobami prawnymi, osobami fizycznymi albo jednostkami organizacyjnymi niebędącymi osobami prawnymi, prowadzącymi działalność gospodarczą (zwanymi dalej Ubezpieczającym).
2. Umowa ubezpieczenia może zostać zawarta na cudzy rachunek (na rachunek Ubezpieczonego). Ubezpieczony może nie być imiennie wskazany w umowie, chyba że jest to konieczne do określenia przedmiotu ubezpieczenia. W rozumieniu niniejszych OWU, Ubezpieczającym jest podmiot zawierający z PZU S.A. umowę ubezpieczenia, Ubezpieczonym jest podmiot zawierający umowę ubezpieczenia na rachunek własny albo na rachunek którego zawarto umowę ubezpieczenia.
3. W przypadku zawarcia umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek:
  - 1) zarzut mający wpływ na odpowiedzialność PZU S.A., może on podnieść również przeciwko Ubezpieczonemu;
  - 2) Ubezpieczony może żądać, by PZU S.A. udzielił mu informacji o postanowieniach zawartej umowy oraz OWU w zakresie, w jakim dotyczą jego praw i obowiązków.
4. W porozumieniu z Ubezpieczającym do umowy ubezpieczenia mogą być wprowadzone postanowienia dodatkowe lub odmienne od ustalonych w niniejszych OWU.
5. PZU S.A. zobowiązany jest przedstawić Ubezpieczającemu różnicę między treścią umowy, a OWU w formie pisemnej przed zawarciem umowy. W razie niedopełnienia tego obowiązku PZU S.A. nie może powoływać się na różnicę niekorzystną dla Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego. Postanowienia tego nie stosuje się do umów ubezpieczenia zawieranych w drodze negocjacji.

§ 2. PRZEDMIOT UBEZPIECZENIA

1. Ubezpieczenie obejmuje określone w umowie, stanowiące własność Ubezpieczonego lub będące na podstawie tytułu prawnego w posiadaniu Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego maszyny eksploatowane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.
2. Ubezpieczeniem objęte są maszyny pod warunkiem, że:
  - 1) są zainstalowane w miejscu ubezpieczenia zgodnie z wymogami i zaleceniami producenta;
  - 2) są zdolne do pracy po pozytywnym przejściu niezbędnych prób i testów;
  - 3) są eksploatowane zgodnie z ich przeznaczeniem.

3. Ubezpieczeniem objęte są maszyny w trakcie pracy i postoju, demontażu i ponownego montażu, napraw, remontów i konserwacji, jak również podczas ich przemieszczania w obrębie miejsca ubezpieczenia w związku tymi pracami.
4. Ochrona ubezpieczeniowa w ramach niniejszych OWU nie obejmuje:
  - 1) rurociągów, linii telekomunikacyjnych i elektroenergetycznych;
  - 2) wymiennych nośników danych (odczytywanych maszynowo) oraz danych na nich zgromadzonych;
  - 3) środków transportu (za wyjątkiem wózków widłowych);
  - 4) maszyn pracujących pod ziemią;
  - 5) maszyn pracujących na wszelkiego rodzaju sprzęcie pływającym (np. barkach, pontonach).
5. W razie zajścia wypadku ubezpieczeniowego objętego ochroną ubezpieczeniową, PZU S.A. pokrywa poniesione przez Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego koszty wynikłe z zastosowania celowych środków, powstałe w związku z ratowaniem i zabezpieczeniem przed szkodą ubezpieczonego mienia oraz zmniejszeniem rozmiaru szkody w tym mieniu, chociażby owe środki okazały się bezskuteczne.
6. Dobrowolne świadczenia Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego na rzecz osób trzecich, które brały udział w zabezpieczeniu mienia lub akcji ratowniczej podlegają zwrotowi tylko wówczas, jeżeli PZU S.A. wyraził na to zgodę.
7. Zwrot kosztów, o których mowa w ust. 5 i 6, następuje w granicach sum ubezpieczenia określonych w umowie ubezpieczenia dla zagrożonych zniszczeniem lub objętych akcją ratowniczą poszczególnych przedmiotów ubezpieczenia, dla których takie sumy zostały ustalone. Suma zwracanych kosztów łącznie z odszkodowaniem za ubezpieczone mienie nie może przewyższyć sumy ubezpieczenia ustalonej dla poszczególnych przedmiotów ubezpieczenia. Ograniczenie to nie dotyczy sytuacji, gdy koszty te zostały poniesione przez Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego na polecenie PZU S.A.
8. Na wniosek Ubezpieczającego, za opłatą dodatkowej składki oraz z zastrzeżeniem podania przez Ubezpieczającego odrębnych sum ubezpieczenia ubezpieczenie może zostać rozszerzone o:
  - 1) koszty usunięcia pozostałości po szkodzie;
  - 2) koszty pracy w godzinach nadliczbowych, nocnych, dni wolne od pracy oraz frachtu ekspresowego;
  - 3) koszty frachtu lotniczegooraz inne koszty uzgodnione pomiędzy Ubezpieczającym, a PZU S.A.

§ 3. MIEJSCE UBEZPIECZENIA

Ubezpieczenie obejmuje maszyny we wskazanej lokalizacji (miejscu ubezpieczenia) albo lokalizacjach (miejscach ubezpieczenia) na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4. ZAKRES UBEZPIECZENIA

1. Ubezpieczeniem objęte są wszelkie przypadkowe, nagłe, nieprzewidziane i wynikające z przyczyn niezależnych od Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego szkody związane z eksploatacją i użytkowaniem maszyn, nie wyłączone w dalszej części OWU oraz

- postanowieniach dodatkowych.
2. Do szkód, o których mowa w ust.1, za które PZU S.A. ponosi odpowiedzialność, należą przykładowo szkody spowodowane przez:
    - 1) błędy projektowe, konstrukcyjne lub wadliwe wykonanie maszyny przez producenta, wadliwy materiał z którego wykonana jest maszyna;
    - 2) błędy montażowe popełnione w czasie montażu maszyny na stanowisku pracy;
    - 3) błędy w obsłudze maszyn spowodowane brakiem wprawy i doświadczenia osób obsługujących maszyny;
    - 4) celowe zniszczenie przez osoby trzecie;
    - 5) działanie sił odśrodkowych;
    - 6) niedobór wody w kotłach;
    - 7) nadmierne ciśnienie lub temperaturę wewnątrz maszyny, implozję;
    - 8) dostanie się ciała obcego;
    - 9) niezadziałanie lub wadliwe zadziałanie urządzeń zabezpieczających, sygnalizacyjnych lub kontrolno-pomiarowych;
    - 10) zwarcie, spięcie, przepięcie, uszkodzenie izolacji;
    - 11) wzrost albo spadek napięcia bądź natężenia prądu, zanik jednej lub kilku faz.
  3. W przypadku niedoubezpieczenia mienia, PZU SA udziela ochrony ubezpieczeniowej z zastrzeżeniem §11 ust. 3.
  4. Za szkodę uważa się utratę albo ubytek wartości ubezpieczonej maszyny z powodu jej fizycznego zniszczenia albo uszkodzenia uniemożliwiającego dalsze spełnianie zamierzonych funkcji i powodującego konieczność naprawy bądź wymiany, powstałe w wyniku zdarzeń, za które istnieje odpowiedzialność na mocy niniejszych OWU.
  5. Na wniosek Ubezpieczającego, za opłatą dodatkowej składki, do niniejszych OWU dołączone mogą zostać uzgodnione pomiędzy Ubezpieczającym, a PZU S.A. dodatkowe klauzule rozszerzające zakres ubezpieczenia.

§ 5. WYŁĄCZENIA ODPOWIEDZIALNOŚCI

1. PZU S.A. nie ponosi odpowiedzialności za szkody spowodowane, zwiększone lub będące następstwem:
  - 1) wszelkiego rodzaju działań wojennych, wewnętrznych zamieszek, rozruchów, sabotażu, aktów terroryzmu, strajku, lokautu, planowanej lub realizowanej przez właściciela zakładu likwidacji zakładu lub miejsc pracy;
  - 2) konfiskaty lub zajęcia przez uprawnione władze;
  - 3) jakiegokolwiek reakcji jądrowej, promieniowania jądrowego lub skażenia radioaktywnego;
  - 4) umyślnego działania lub rażącego niedbalstwa Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego, przy czym przez winę Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego będącego osobą prawną lub jednostką organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej należy rozumieć winę:
    - a) w przedsiębiorstwach państwowych – dyrektora lub jego zastępców,
    - b) w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością i spółkach akcyjnych – członków zarządu lub prokurentów,
    - c) w spółkach komandytowych i komandytowo-akcyjnych – komplementariuszy lub prokurentów,
    - d) w spółkach jawnych – wspólników lub prokurentów,
    - e) w spółkach partnerskich – partnerów lub członków zarządu lub prokurentów,

- f) w spółkach cywilnych – wspólników,
  - g) w spółdzielniach, fundacjach i stowarzyszeniach – członków zarządu;
- 5) wad lub usterek istniejących w momencie rozpoczęcia się odpowiedzialności PZU S.A. i znanych Ubezpieczającemu lub Ubezpieczonemu, niezależnie od tego, czy o takich wadach lub defektach wiedział PZU S.A.;
- 6) szkód górniczych w rozumieniu prawa górniczego.
2. Ponadto PZU S.A. nie ponosi odpowiedzialności za:
- 1) szkody spowodowane trzęsieniem ziemi, bezpośrednim uderzeniem pioruna, obsunięciem się ziemi, lawiną, powodzią, wiatrem, opadami atmosferycznymi, mrozem, szadzią i wszelkimi innymi zjawiskami atmosferycznymi;
  - 2) szkody spowodowane ogniem, eksplozją, upadkiem statku powietrznego, wydostaniem się wody, par, płynów lub substancji z przewodów i urządzeń wodociągowych, centralnego ogrzewania i innych instalacji, cofnięciem się wody lub ścieków z urządzeń kanalizacyjnych, samoczynnym otworzeniem się główek tryskaczowych, nieumyślnym pozostawieniem otwartych kranów lub zaworów wszelkich instalacji; zawaleniem się budynków lub budowli;
  - 3) szkody spowodowane kradzieżą z włamaniem, kradzieżą zwykłą (bez oznak włamania), rabunkiem lub usiłowaniem ich dokonania;
  - 4) szkody powstałe w czasie naprawy, remontu, modernizacji i konserwacji dokonywanej przez zewnętrzne służby techniczne (zakłady naprawcze);
  - 5) szkody powstałe w wyniku przeprowadzanych prób i testów, z wyjątkiem prób dokonywanych w związku z okresowymi badaniami eksploatacyjnymi (ogłędzinami i przeglądami), a także powstałe w wyniku zamierzonego przeciążenia, doświadczeń lub eksperymentów;
  - 6) szkody, za które odpowiedzialny jest producent, sprzedawca, dostawca lub zakład naprawczy z mocy prawa lub zawartej umowy (np. z tytułu gwarancji lub rękojmi);
  - 7) szkody będące bezpośrednimi następstwami ciągłej eksploatacji, np. szkody spowodowane naturalnym zużyciem maszyn lub ich części, kawitacją, erozją, korozją, rdzą, starzeniem się izolacji oraz powstającym kamieniem kotłowym, szlamem i innymi osadami; powyższe wyłączenie dotyczy maszyn lub ich części bezpośrednio uszkodzonych albo zniszczonych w wyniku wymienionych przyczyn;
  - 8) szkody powstałe na skutek eksploatacji wcześniej uszkodzonej i nie naprawionej maszyny;
  - 9) szkody spowodowane wirusami komputerowymi, wszelkiego rodzaju koszty poniesione w związku z konserwacją, modernizacją, remontami lub naprawami gwarancyjnymi ubezpieczonych maszyn;
  - 10) wszelkiego rodzaju szkody ekologiczne polegające na zanieczyszczeniu środowiska w wyniku zaistniałych szkód w ubezpieczonych maszynach;
  - 11) wszelkiego rodzaju szkody lub straty pośrednie (np. kary umowne).
3. Niezależnie od postanowień ustępów poprzedzających PZU S.A. nie ponosi odpowiedzialności za szkody powstałe:
- 1) we wszelkiego rodzaju materiałach eksploatacyjnych, np.: olejach (z wyjątkiem olejów w transformatorach i wyłącznikach, które pełnią rolę izolacyjną), smarach, paliwach, gazach, katalizatorach, czynnikach chłodniczych, płynach chłodzących;
  - 2) w wymiennalnych narzędziach i częściach, np. nożach, wiertłach, elektrodach, filtrach, stemplach, matrycach, formach, bezpiecznikach elektrycznych, wkładkach topikowych, żarówkach, lampach, we wszelkiego rodzaju częściach, które z uwagi na swoje przeznaczenie, charakter użytkowania lub właściwości ulegają szybkiemu zużyciu, np. obmurzach kotłów, wymurówkach pieców, wykładzinach i powłokach ognioodpornych, powłokach malarskich i antykorozyjnych, częściach maszyn

wykonanych z gumy, tkanin, filcu i innych materiałów uszczelniających, szkła, ceramiki oraz oponach, rusztach palenisk, dyszach palników, pasach, łańcuchach, drutach i linach, chyba że szkody takie powstały w bezpośredniej konsekwencji szkody w ubezpieczonej maszynie, za którą PZU S.A. przyjął odpowiedzialność w ramach niniejszych OWU;

- 3) w fundamentach maszyn, chyba że stanowią one integralną część maszyny i ich wartość uwzględniona jest w sumie ubezpieczenia;
- 4) we wszelkiego rodzaju danych znajdujących się na nośnikach danych stanowiących integralną część ubezpieczanych maszyn.

§ 6. SUMA UBEZPIECZENIA

1. Suma ubezpieczenia maszyn zgłoszonych do ubezpieczenia przez Ubezpieczającego powinna odpowiadać wartości odtworzeniowej.
2. Przez wartość odtworzeniową maszyny rozumie się koszt wymiany uszkodzonej albo zniszczonej maszyny na maszynę nową tego samego typu i o tych samych lub w przypadku, kiedy jest to niemożliwe, najbardziej zbliżonych parametrach technicznych z uwzględnieniem kosztów transportu, montażu oraz cła i innych tego typu opłat (jeżeli występują).
3. Każdorazowa wypłata odszkodowania powoduje zmniejszenie sumy ubezpieczenia uszkodzonej lub zniszczonej maszyny o wypłaconą kwotę. Ubezpieczający może uzupełnić sumę ubezpieczenia opłacając dodatkową, ustaloną z PZU S.A. składkę uzupełniającą.
4. Zgłoszona przez Ubezpieczającego suma ubezpieczenia dla poszczególnej maszyny stanowi podstawę do obliczenia składki ubezpieczeniowej.
5. Jeżeli podczas okresu ubezpieczenia nastąpi wzrost wartości będących podstawą kalkulacji sumy ubezpieczenia, Ubezpieczający może w porozumieniu z PZU S.A. podwyższyć sumę ubezpieczenia za opłaceniem dodatkowej składki. Jeżeli nie umówiono się inaczej, PZU S.A. ponosi odpowiedzialność w ramach nowej sumy ubezpieczenia od dnia następnego po opłaceniu tej składki.
6. Jeżeli w okresie ubezpieczenia nastąpi spadek wartości ubezpieczonego mienia, Ubezpieczający może żądać odpowiedniego zmniejszenia sumy ubezpieczenia. Zmniejszenia sumy ubezpieczenia może z tej samej przyczyny dokonać jednostronnie PZU S.A, zawiadamiając o tym jednocześnie Ubezpieczającego.
7. Zmniejszenie sumy ubezpieczenia pociąga za sobą zmniejszenie składki począwszy od dnia pierwszego tego miesiąca, w którym Ubezpieczający zażądał zmniejszenia sumy ubezpieczenia lub w którym PZU S.A. zawiadomił Ubezpieczającego o jednostronnym zmniejszeniu tej sumy.

§ 7. ZAWARCIE UMOWY UBEZPIECZENIA

1. Umowę ubezpieczenia w ramach niniejszych OWU zawiera się na podstawie podpisanego przez Ubezpieczającego wniosku - kwestionariusza, który wraz z innymi dokumentami wyszczególnionymi w polisie stanowi integralną część umowy ubezpieczenia.

2. Wniosek – kwestionariusz powinien zawierać odpowiedzi na wszystkie postawione w nim pytania, w tym:
  - a) nazwę i adres Ubezpieczającego (w przypadku wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek – także: adres Ubezpieczonego),
  - b) miejsce lub miejsca ubezpieczenia,
  - c) okres ubezpieczenia,
  - d) wykaz maszyn z podaniem ich danych identyfikacyjnych, takich jak: numer identyfikacyjny - fabryczny, inwentarzowy itp., typ, model, rok produkcji, producent,
  - e) sumę ubezpieczenia oddzielnie dla każdej ubezpieczanej maszyny oraz wymagany zakres ubezpieczenia z podaniem wymaganych limitów odpowiedzialności,
  - f) informacje o szkodach z co najmniej 3 ostatnich lat.
3. PZU S.A. może uzależnić zawarcie umowy ubezpieczenia od uzyskania dodatkowych informacji związanych z oceną ryzyka. PZU S.A. zastrzega sobie także prawo żądania od Ubezpieczającego dodatkowych informacji, jeżeli uzna, że dotychczas otrzymane nie są wystarczające do prawidłowej oceny ryzyka.
4. Jeżeli strony nie umówiły się inaczej, umowę ubezpieczenia zawiera się na okres roczny albo okres krótszy od roku (ubezpieczenie krótkoterminowe).
5. Z zastrzeżeniem wyjątku przewidzianego w ust. 6, w razie wątpliwości, umowę uważa się za zawartą z chwilą doręczenia dokumentu ubezpieczenia.
6. Jeżeli w odpowiedzi na złożoną ofertę PZU S.A. doręcza Ubezpieczającemu dokument ubezpieczenia zawierający postanowienia, które odbiegają na niekorzyść Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego od treści złożonej przez niego oferty, PZU S.A. zobowiązany jest zwrócić Ubezpieczającemu na to uwagę na piśmie przy doręczeniu tego dokumentu, wyznaczając mu co najmniej 7 - dniowy termin do zgłoszenia sprzeciwu. W razie niewykonania tego obowiązku zmiany dokonane na niekorzyść Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego nie są skuteczne, a umowa jest zawarta zgodnie z warunkami oferty. W braku sprzeciwu umowa dochodzi do skutku zgodnie z treścią dokumentu ubezpieczenia następnego dnia po upływie terminu wyznaczonego do złożenia sprzeciwu.
7. Składkę ubezpieczeniową za czas trwania odpowiedzialności oblicza się na podstawie obowiązującej taryfy w zależności od rodzaju, typu, modelu i roku produkcji maszyny, sumy ubezpieczenia, okresu ubezpieczenia oraz obniżek/podwyżek składki wynikających z indywidualnej oceny ryzyka, ograniczenia lub rozszerzenia zakresu ubezpieczenia, jednorazowej opłaty składki, posiadania innych ubezpieczeń w PZU S.A., wysokości udziału własnego (franszyzy), przebiegu ubezpieczenia, kontynuacji ubezpieczenia w PZU S.A. Składka nie podlega indeksacji.
8. Jeśli nie uzgodniono inaczej, składka powinna być zapłacona w całości w formie gotówkowej z chwilą zawarcia umowy lub - w porozumieniu z PZU S.A. - w formie bezgotówkowej. Na wniosek Ubezpieczającego zapłata składki może być rozłożona na raty.
9. Jeżeli zapłata składki albo raty składki dokonywana jest w formie przelewu bankowego, za datę zapłaty uważa się datę złożenia zlecenia zapłaty w banku na właściwy rachunek PZU S.A. pod warunkiem, że na rachunku Ubezpieczającego znajdowała się wystarczająca ilość wolnych środków. Jeżeli zapłata składki lub raty składki dokonywana

jest w formie przekazu pocztowego, za datę zapłaty uważa się datę stempla pocztowego.

W innym przypadku za datę zapłaty uważa się datę, w której pełna kwota składki lub jej raty znalazła się na rachunku PZU S.A. w taki sposób, że mógł nią dysponować.

10. W razie ujawnienia w związku z wypadkiem, że z przyczyn za które Ubezpieczający lub Ubezpieczony ponosi odpowiedzialność nie zadziałały środki zabezpieczenia przed szkodą, w związku z którymi PZU S.A. obniżył składkę, PZU S.A. może żądać od Ubezpieczającego zapłaty kwoty odpowiadającej kwocie obniżki składki z tytułu posiadania tych środków zabezpieczenia.

§ 8. POCZĄTEK I KONIEC ODPOWIEDZIALNOŚCI

1. Jeżeli nie umówiono się inaczej, odpowiedzialność PZU S.A. rozpoczyna się od dnia następującego po zawarciu umowy, nie wcześniej jednak niż dnia następnego po zapłaceniu składki lub jej pierwszej raty.
2. Jeżeli PZU S.A. ponosił odpowiedzialność z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia jeszcze przed zapłaceniem składki lub jej pierwszej raty, a składka lub jej pierwsza rata nie zostały opłacone w ustalonym terminie, PZU S.A. ma prawo wypowiedzieć umowę ubezpieczenia ze skutkiem natychmiastowym, zawiadamiając o tym Ubezpieczającego i jednocześnie zachowując prawo żądania zapłaty składki za okres, przez który ponosił odpowiedzialność. W razie braku wypowiedzenia umowy, rozwiązuje się ona z końcem okresu, na który przypadała niezapłacona składka.
3. Jeżeli umowa ubezpieczenia opłacana jest w ratach i którakolwiek kolejna rata (poza pierwszą) nie została opłacona w ustalonym terminie, PZU SA po upływie terminu płatności tej raty może wezwać Ubezpieczającego do zapłaty zaległej kwoty z zagrożeniem, że brak zapłaty w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania przez Ubezpieczającego spowoduje ustanie odpowiedzialności. W takim przypadku, brak opłaty zaległej raty we wskazanym terminie spowoduje ustanie odpowiedzialności z upływem 7 dni od daty otrzymania tego wezwania przez Ubezpieczającego.
4. Jeżeli umowa została zawarta na okres dłuższy niż 6 miesięcy, Ubezpieczający ma prawo odstąpienia od umowy ubezpieczenia, w terminie 30 dni, a w przypadku gdy Ubezpieczający jest przedsiębiorcą w terminie 7 dni, od dnia zawarcia umowy. Odstąpienie od umowy nie zwalnia Ubezpieczającego z obowiązku zapłacenia składki za okres, w jakim PZU S.A. udzielał ochrony ubezpieczeniowej.
5. W razie zbycia przedmiotu ubezpieczenia, prawa z umowy ubezpieczenia mogą być przeniesione na nabywcę. Przeniesienie praw wymaga zgody PZU S.A. W razie przeniesienia praw z umowy ubezpieczenia na nabywcę przedmiotu ubezpieczenia przechodzą także obowiązki, jakie ciążyły na zbywcy, chyba, że strony za zgodą PZU S.A. umówiły się inaczej. Pomimo tego przejścia obowiązków zbywca odpowiada solidarnie z nabywcą za zapłatę składki przypadającej za czas do chwili przejścia przedmiotu ubezpieczenia na nabywcę. Jeżeli prawa z umowy ubezpieczenia nie zostały przeniesione na nabywcę przedmiotu ubezpieczenia, stosunek ubezpieczenia wygasa z chwilą przejścia przedmiotu ubezpieczenia na nabywcę. Postanowienia niniejszego ustępu nie mają zastosowania do przenoszenia wierzytelności, jakie powstały lub mogą powstać wskutek zajścia przewidzianego w umowie wypadku.

6. Ochrona ubezpieczeniowa wygasa:
  - 1) wraz z upływem okresu ubezpieczenia określonego w dokumencie ubezpieczenia;
  - 2) wraz z wyczerpaniem sumy ubezpieczenia lub limitu odpowiedzialności na wszystkie zdarzenia losowe w okresie ubezpieczenia, w odniesieniu do mienia lub kosztów, dla których ustalony został w umowie ubezpieczenia taki limit i w zakresie objętym tym limitem, wskutek wypłaty odszkodowania lub odszkodowań;
  - 3) z chwilą przejścia przedmiotu ubezpieczenia na nabywcę, jeżeli prawa wynikające z umowy ubezpieczenia nie zostały przeniesione na nabywcę przedmiotu ubezpieczenia;
  - 4) z dniem doręczenia oświadczenia PZU S.A. o wypowiedzeniu umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy PZU S.A. ponosi odpowiedzialność jeszcze przed zapłaceniem składki lub jej pierwszej raty, a składka lub jej pierwsza rata nie została zapłacona w terminie;
  - 5) z upływem 7 dni od dnia otrzymania od PZU S.A. pisma z wezwaniem do zapłaty kolejnej raty składki wysłanego po upływie terminu jej płatności z zagrożeniem, że brak zapłaty w terminie 7 dni spowoduje ustanie odpowiedzialności;
  - 6) z dniem doręczenia oświadczenia PZU S.A. o wypowiedzeniu umowy na podstawie §9 ust. 5;
  - 7) z dniem odstąpienia od umowy na podstawie ust. 4.
7. W przypadku wygaśnięcia ochrony ubezpieczeniowej przed upływem okresu, na jaki została zawarta umowa, Ubezpieczającemu przysługuje zwrot składki za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej. Niewykorzystany okres ochrony ubezpieczeniowej liczony jest od następnego dnia po wygaśnięciu tej ochrony. Składkę podlegającą zwrotowi ustala się proporcjonalnie do niewykorzystanego okresu ubezpieczenia oraz niewykorzystanej sumy ubezpieczenia. Zwrot składki nie przysługuje, gdy wygaśnięcie ochrony ubezpieczeniowej jest następstwem jej wykorzystania w związku z wyczerpaniem sumy ubezpieczenia wskutek wypłaty odszkodowania lub odszkodowań.

§ 9. PRAWA I OBOWIĄZKI STRON

1. Ubezpieczający obowiązany jest podać do wiadomości PZU S.A. wszystkie znane sobie okoliczności, o które PZU S.A. zapytywał w formularzu oferty albo przed zawarciem umowy w innych pismach. Jeżeli Ubezpieczający zawiera umowę przez przedstawiciela, obowiązek ten ciąży również na przedstawicielu i obejmuje ponadto okoliczności jemu znane. Jeżeli PZU S.A. zawarł umowę ubezpieczenia mimo braku odpowiedzi Ubezpieczającego na poszczególne pytania, pominięte okoliczności uważa się za nieistotne.
2. W czasie trwania umowy ubezpieczenia Ubezpieczający obowiązany jest zgłaszać zmiany okoliczności wymienionych w ustępie poprzedzającym niezwłocznie po otrzymaniu o nich wiadomości.
3. W razie zawarcia umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek obowiązki określone w ust. 1 i ust. 2 spoczywają zarówno na Ubezpieczającym, jak i Ubezpieczonym, chyba że Ubezpieczony nie wiedział o zawarciu umowy na jego rachunek.

4. PZU S.A. nie ponosi odpowiedzialności za skutki okoliczności, które z naruszeniem ust. 1 – 3 nie zostały podane do jego wiadomości. Jeżeli do naruszenia obowiązków doszło z winy umyślnej, w razie wątpliwości przyjmuje się, że wypadek przewidziany umową i jego następstwa są skutkiem okoliczności, o których mowa w zdaniu poprzedzającym.
5. W razie ujawnienia okoliczności, która pociąga za sobą istotną zmianę prawdopodobieństwa wypadku, każda ze stron umowy może żądać odpowiedniej zmiany wysokości składki, poczynając od chwili, w której zaszła ta okoliczność, nie wcześniej jednak niż od początku bieżącego okresu ubezpieczenia; w razie zgłoszenia takiego żądania druga strona może w terminie 14 dni wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym.
6. Ubezpieczający jest obowiązany sporządzić i dostarczyć PZU S.A. wykaz ubezpieczonych maszyn z podaniem ich danych identyfikacyjnych, takich jak: numer identyfikacyjny - fabryczny, inwentarzowy itp., typ, model, rok produkcji, producent oraz suma ubezpieczenia.
7. W trakcie trwania umowy ubezpieczenia Ubezpieczający lub Ubezpieczony zobowiązany jest przestrzegać ogólnie obowiązujących przepisów prawa budowlanego, Państwowej Inspekcji Pracy, przepisów normalizacji i certyfikacji, przepisów bezpieczeństwa mających na celu zapobieganie powstaniu szkody, w szczególności przepisów o ochronie przeciwpożarowej, o budowie i eksploatacji urządzeń technicznych oraz wykonywaniu dozoru technicznego nad tymi urządzeniami oraz innych zastrzeżonych w umowie.
8. Ponadto Ubezpieczający lub Ubezpieczony zobowiązany jest we własnym zakresie i na własny koszt:
  - 1) utrzymywać ubezpieczone maszyny w dobrym stanie technicznym i podejmować wszelkie uzasadnione środki ostrożności w celu zapobiegania wypadkom mogącym spowodować szkody w ubezpieczonych maszynach;
  - 2) prowadzić dokumentację techniczno-ruchową ubezpieczonych maszyn i przestrzegać zawartych w niej zapisów;
  - 3) prowadzić staranny dobór pracowników, organizować pracę zgodnie z ich kwalifikacjami oraz sprawować nad nimi kontrolę;
  - 4) stosować się do wszystkich ustawowych wymagań, zaleceń i nakazów dokonanych przez jakiegokolwiek władze;
  - 5) stosować się do wymagań i zaleceń producenta;
  - 6) stosować się do wszystkich uzasadnionych zaleceń PZU S.A., mających na celu zapobieganie szkodom.
9. W razie zajścia wypadku Ubezpieczający lub Ubezpieczony obowiązany jest użyć dostępnych mu środków w celu ratowania przedmiotu ubezpieczenia oraz zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia jej rozmiarów. W razie niedopełnienia z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa obowiązku wymienionego w zdaniu poprzedzającym PZU S.A. jest wolny od odpowiedzialności za szkody powstałe z tego powodu.
10. W razie zajścia wypadku Ubezpieczający lub Ubezpieczony zobowiązany jest powiadomić o nim PZU S.A. niezwłocznie, nie później niż w ciągu 3 dni roboczych od dnia uzyskania wiadomości o wypadku. W razie naruszenia z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa obowiązku, o którym wyżej mowa, PZU S.A. może odpowiednio zmniejszyć świadczenie, jeżeli naruszenie przyczyniło się do zwiększenia szkody lub

uniemożliwiło PZU S.A. ustalenie okoliczności i skutków wypadku. Skutki braku zawiadomienia PZU S.A. o wypadku nie następują, jeżeli PZU S.A. w terminie, o którym mowa wyżej, otrzymał wiadomość o okolicznościach, które należało podać do jego wiadomości.

11. W razie powstania szkody Ubezpieczający lub Ubezpieczony obowiązany jest:
- 1) niezwłocznie, nie później niż w ciągu 3 dni roboczych od dnia ujawnienia się szkody, powiadomić PZU S.A. o szkodzie, podając jej rodzaj i rozmiar. Jeżeli nie umówiono się inaczej, Ubezpieczony zobowiązany jest udokumentować zgłaszane szkody protokołami awaryjnymi, sporządzonymi oddzielnie dla każdej awarii;
  - 2) nie później niż w ciągu 24 godzin od chwili uzyskania wiadomości, zawiadomić policję o każdej szkodzie mogącej powstać wskutek przestępstwa (w tym - kradzieży z włamaniem);
  - 3) bez dokonywania zmian pozostawić miejsce szkody do czasu oględzin przez przedstawiciela PZU S.A., chyba że zmiana jest niezbędna w celu zabezpieczenia mienia pozostałego po szkodzie lub zmniejszenia szkody;
  - 4) udzielić przedstawicielowi PZU S.A. pomocy i wyjaśnień w ustalaniu okoliczności powstania szkody, jej przedmiotu i wysokości;
  - 5) sporządzić na własny koszt i przedstawić PZU S.A. w ustalonym terminie i formie rachunek szkody wraz z dokumentacją źródłową, stanowiącą podstawę sporządzenia rachunku szkody.
12. PZU S.A. przysługuje, zarówno przed zawarciem umowy ubezpieczenia, jak i w trakcie jej trwania, prawo do inspekcji miejsca i przedmiotu ubezpieczenia w celu oceny ryzyka ubezpieczeniowego oraz sformułowania ewentualnych rekomendacji i zaleceń dotyczących kontroli tego ryzyka. Koszty takiej inspekcji pokrywa w całości PZU S.A., o ile nie umówiono się inaczej.

§ 10. USTALENIE WYSOKOŚCI SZKODY

1. Jako wysokość szkody w maszynach przyjmuje się:
  - 1) **przy szkodzie częściowej** – wartość kosztów naprawy albo remontu uszkodzonej maszyny z uwzględnieniem kosztów demontażu oraz (jeżeli występują) kosztów transportu, montażu, cła i innych tego typu opłat;
  - 2) **przy szkodzie całkowitej** – wartość rzeczywistą maszyny, tj. wartość kosztów wymiany zniszczonej maszyny na maszynę nową tego samego typu i o tych samych lub w przypadku, kiedy jest to niemożliwe, najbardziej zbliżonych parametrach technicznych z potrąceniem procentowo określonego stopnia faktycznego zużycia do dnia szkody z uwzględnieniem kosztów demontażu oraz (jeżeli występują) kosztów transportu, montażu, cła i innych tego typu opłat,z tym, że wysokość szkody ustalona według pkt. 1 (kosztów remontu albo naprawy) nie może przekroczyć rzeczywistej wartości przedmiotu szkody określonej według pkt. 2. Jeżeli koszt naprawy albo remontu przewyższa wartość rzeczywistą maszyny, to szkodę traktuje się jako całkowitą i likwidacja następuje według zasady przedstawionej w pkt. 2.
2. Przy ustalaniu wysokości szkody obowiązują następujące zasady:
  - 1) rachunek kosztów remontu albo naprawy przedłożony przez Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego podlega weryfikacji przez PZU S.A.;
  - 2) jeżeli naprawa jest wykonywana we własnym zakresie przez Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego, PZU S.A. zwraca koszt materiałów i płac poniesiony w celu naprawy oraz uzasadniony procent na pokrycie kosztów ogólnych. Koszt takiej

naprawy nie powinien być wyższy od średniego kosztu naprawy, jaki byłby poniesiony w przypadku naprawy dokonywanej przez firmę zewnętrzną (zakład naprawczy);

- 3) jeżeli naprawa wykonywana jest przez firmę zewnętrzną (zakład naprawczy) i koszt takiej naprawy w istotny sposób różni się od ustaleń dokonanych przez PZU S.A. dotyczących wysokości szkody na podstawie analizy cen funkcjonujących na rynku usług oferowanych przez inne firmy zewnętrzne (zakłady naprawcze), PZU S.A. może przedstawione przez zakład naprawczy rachunki kosztów naprawy odpowiednio zweryfikować do średnich cen rynkowych;
  - 4) przy ustalaniu wysokości szkody nie uwzględnia się kosztów wynikających z braku części zamiennych lub materiałów potrzebnych do przywrócenia stanu istniejącego przed szkodą;
  - 5) wysokość szkody zmniejsza się o wartość pozostałości, które mogą być przeznaczone do dalszego użytku, przeróbki, odbudowy lub sprzedaży;
  - 6) nie uwzględnia się kosztów pracy w godzinach nadliczbowych, nocnych, w dni wolne od pracy oraz frachtu ekspresowego lub lotniczego, o ile koszty te nie były przedmiotem dodatkowego ubezpieczenia;
  - 7) nie uwzględnia się kosztów wszelkich modernizacji lub ulepszeń uszkodzonych maszyn;
  - 8) koszt prowizorycznych napraw zwracany jest tylko wtedy, gdy naprawy te stanowią część napraw końcowych i nie podwyższają całkowitego kosztu naprawy.
3. Wysokość szkody zwiększa się o udokumentowane koszty określone w § 2.

§ 11. USTALENIE WYSOKOŚCI ODSZKODOWANIA

1. PZU S.A. wypłaca należne odszkodowanie w kwocie odpowiadającej wysokości szkody, nie wyższej jednak od kwoty stanowiącej górną granicę odpowiedzialności PZU S.A.
2. Górną granicę odpowiedzialności PZU S.A. stanowi:
  - 1) dla maszyn – zadeklarowana dla poszczególnej maszyny suma ubezpieczenia;
  - 2) dla pozostałych przedmiotów ubezpieczenia – zadeklarowana suma ubezpieczenia lub limit odpowiedzialności dla poszczególnego przedmiotu ubezpieczenia.
3. Jeżeli zadeklarowana suma ubezpieczenia maszyny jest na dzień powstania szkody niższa niż wymagana wartość odtworzeniowa określona według § 6 ust. 2 (niedoubezpieczenie), to PZU S.A. wypłaci odszkodowanie jedynie w takiej proporcji, w jakiej zadeklarowana przez Ubezpieczającego suma ubezpieczenia pozostaje do wymaganej wartości odtworzeniowej.
4. Jeżeli suma ubezpieczenia przewyższa wartość odtworzeniową maszyny, to PZU S.A. odpowiada tylko do wartości odtworzeniowej maszyny (ubezpieczenie powyżej wartości).
5. Jeżeli umowa ubezpieczenia obejmuje więcej niż jedną maszynę, to każda z ubezpieczonych maszyn podlega z osobna postanowieniom ust. 1 - 4.
6. Od wartości wyliczonego odszkodowania potrąca się określony w polisie udział własny. W przypadku zdarzenia, w którym szkodzie uległa więcej niż jedna maszyna, od wysokości odszkodowania potrąca się jeden najwyższy udział własny przewidziany dla uszkodzonych maszyn. Jeżeli udział własny określony został w walucie innej niż złoty polski, rozliczenia dokonuje się według średniego kursu NBP z dnia powstania szkody.

7. Ustalenie wysokości szkody przeprowadza PZU S.A. przy współudziale Ubezpieczonego lub jego przedstawicieli. Koszty związane z ustaleniem szkody każda ze stron ponosi we własnym zakresie.

§ 12. POSTĘPOWANIE RZECZOZNAWCÓW

1. Zarówno Ubezpieczony, jak i PZU S.A. mogą powoływać rzeczoznawców w celu ustalenia przyczyny i wysokości szkody.
2. Ekspertyzy rzeczoznawców powinny zawierać co najmniej:
  - 1) ustalenie przyczyn albo ustalenie przypuszczalnych przyczyn szkody;
  - 2) wykaz maszyn dotkniętych szkodą wraz z ich sumami ubezpieczenia określonymi zgodnie z postanowieniami § 6;
  - 3) koszty naprawy lub nabycia takich samych maszyn określone zgodnie z postanowieniami § 10 ust. 1 i 2;
  - 4) ewentualne koszty zabezpieczenia przed szkodą lub koszty akcji ratowniczej określone zgodnie z postanowieniami § 2 ust. 5-8.
3. W razie rozbieżności w opiniach rzeczoznawców strony mogą powołać rzeczoznawcę opiniującego, który na podstawie przedłożonych do wglądu ekspertyz i własnej oceny stanu faktycznego wydaje opinię.
4. Każda ze stron ponosi koszty rzeczoznawcy, którego powołała. Koszty trzeciego rzeczoznawcy (opiniującego) ponoszą obie strony po połowie.
5. Postępowanie rzeczoznawców nie zwalnia Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego z dopełnienia obowiązków wynikających z § 9 ust. 11.

§ 13. WYPŁATA ODSZKODOWANIA.

1. PZU S.A. wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku.
2. Gdyby wyjaśnienie w powyższym terminie okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności PZU S.A. albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie powinno być wypłacone w ciągu 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe. Jednakże bezsporną część odszkodowania PZU S.A. powinien wypłacić w terminie przewidzianym w ust. 1.
3. PZU S.A. jest zobowiązany:
  - 1) po otrzymaniu zawiadomienia o zajściu zdarzenia losowego objętego ochroną ubezpieczeniową, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tego zawiadomienia, do poinformowania o tym Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego, jeżeli nie są oni osobami występującymi z tym zawiadomieniem oraz przeprowadzenia postępowania dotyczącego ustalenia stanu faktycznego zdarzenia, zasadności zgłoszonych roszczeń i wysokości odszkodowania, a także do poinformowania osoby występującej z roszczeniem pisemnie lub w inny umówiony sposób, jakie dokumenty są potrzebne do ustalenia odpowiedzialności PZU S.A. lub wysokości odszkodowania, jeżeli jest to niezbędne do dalszego prowadzenia postępowania; PZU S.A. zastrzega sobie prawo

- żądania dokumentacji uzupełniającej, jeżeli na podstawie otrzymanych informacji nie będzie możliwa jednoznaczna ocena sytuacji;
- 2) jeżeli w terminach określonych w ust. 1 i 2 nie wypłaci odszkodowania, do zawiadomienia pisemnie osoby zgłaszającej roszczenie o przyczynach niemożności zaspokojenia jej roszczeń w całości lub w części;
  - 3) jeżeli odszkodowanie nie przysługuje lub przysługuje w innej wysokości niż określona w zgłoszonym roszczeniu, do poinformowania o tym pisemnie osoby występującej z roszczeniem, w terminach, o których mowa w ust. 1 i 2, wskazując na okoliczności oraz na podstawę prawną uzasadniającą całkowitą lub częściową odmowę wypłaty odszkodowania – informacja ta powinna zawierać pouczenie o możliwości dochodzenia roszczeń na drodze sądowej;
  - 4) do udostępnienia osobom, o których mowa w pkt 1, informacji i dokumentów gromadzonych w celu ustalenia odpowiedzialności PZU S.A. lub wysokości odszkodowania; osoby te mogą żądać sporządzenia na swój koszt kserokopii dokumentów i potwierdzania ich za zgodność z oryginałem przez PZU S.A.;
  - 5) na żądanie Ubezpieczonego, do udostępniania posiadanych przez siebie informacji związanych z wypadkiem lub zdarzeniem będącym podstawą ustalenia odpowiedzialności PZU S.A. oraz ustalenia okoliczności wypadków i zdarzeń losowych, jak również wysokości odszkodowania.

§ 14. ZABEZPIECZENIE PRAW REGRESOWYCH

1. Z dniem zapłaty odszkodowania przez PZU S.A., roszczenia Ubezpieczonego przeciwko osobie trzeciej odpowiedzialnej za szkodę, przechodzą z mocy prawa na PZU S.A. do wysokości zapłaconego odszkodowania. Jeżeli PZU S.A. pokrył tylko część szkody, Ubezpieczonemu przysługuje, co do pozostałej części, pierwszeństwo zaspokojenia przed roszczeniem PZU S.A.
2. Ubezpieczający lub Ubezpieczony obowiązany jest zabezpieczyć możliwość dochodzenia roszczeń odszkodowawczych wobec osób odpowiedzialnych za szkodę oraz udzielić PZU S.A. wszelkiej pomocy dostarczając informacji oraz innych dokumentów niezbędnych do skutecznego dochodzenia roszczeń regresowych. Jeżeli Ubezpieczony bez zgody PZU S.A. zrzekł się roszczenia przeciwko osobie trzeciej odpowiedzialnej za szkodę, PZU S.A. może odmówić odszkodowania albo je zmniejszyć. Jeżeli zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia zostanie ujawnione po wypłaceniu odszkodowania, PZU S.A. może zażądać od Ubezpieczonego zwrotu całości lub części wypłaconego odszkodowania.

§ 15. UBEZPIECZENIE WIELOKROTNE

1. Jeżeli ten sam przedmiot ubezpieczenia w tym samym czasie jest ubezpieczony od tego samego ryzyka u dwóch lub więcej ubezpieczycieli na sumy, które łącznie przewyższają jego wartość ubezpieczeniową, Ubezpieczony nie może żądać świadczenia przenoszącego wysokość szkody. Między ubezpieczycielami każdy z nich odpowiada w takim stosunku, w jakim przyjęta przez niego suma ubezpieczenia pozostaje do łącznych sum wynikających z podwójnego lub wielokrotnego ubezpieczenia.
2. Jeżeli w którejkolwiek z umów ubezpieczenia, o jakich mowa w ust. 1, uzgodniono, że suma wypłacona przez ubezpieczyciela z tytułu ubezpieczenia może być wyższa od poniesionej szkody, zapłaty świadczenia w części przenoszącej wysokość szkody Ubezpieczony może żądać tylko od tego ubezpieczyciela. W takim przypadku dla określenia odpowiedzialności między ubezpieczycielami należy przyjąć, że suma ubezpieczenia równa jest wartości ubezpieczeniowej.

§ 16. JURYSDYKCJA

Powództwo o roszczenia wynikające z umowy ubezpieczenia można wytoczyć albo według przepisów o właściwości ogólnej albo przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania lub siedziby Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego.

§ 17. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Ubezpieczającemu lub Ubezpieczonemu przysługuje prawo do wniesienia pisemnej skargi lub zażalenia, dotyczących wykonywania przez PZU S.A. umowy ubezpieczenia. Adresatem skargi lub zażalenia oraz właściwym do ich rozpatrzenia jest jednostka organizacyjna nadzorująca jednostkę, której skarga lub zażalenie dotyczy lub inna jednostka wskazana przez PZU S.A. W przypadku skargi lub zażalenia dotyczących likwidacji szkód, jednostką właściwą do ich rozpatrzenia jest Centrum Likwidacji Szkód PZU S.A. właściwe ze względu na miejsce likwidacji szkody. Skargę lub zażalenie składa się na piśmie za pośrednictwem jednostki, której działania skarga lub zażalenie dotyczy.
2. PZU S.A. udziela odpowiedzi na skargę lub zażalenie na piśmie w terminie 30 dni od dnia otrzymania skargi lub zażalenia.
3. Ubezpieczającemu lub Ubezpieczonemu przysługuje prawo wniesienia skargi do Rzecznika Ubezpieczonych.
4. Zawiadomienia i oświadczenia, jakie w związku z umową ubezpieczenia składane są przez Ubezpieczającego, Ubezpieczonego lub PZU S.A., powinny być dokonywane na piśmie i doręczane za pokwitowaniem lub przesyłane listem poleconym.
5. Jeżeli w umowie ubezpieczenia wprowadzone zostały dodatkowe lub odmienne postanowienia umowne, mają one pierwszeństwo przed odpowiednimi postanowieniami OWU.
6. Ubezpieczający i Ubezpieczony jest zobowiązany informować PZU S.A. o jakichkolwiek zmianach siedziby i adresu. Jeżeli Ubezpieczający lub Ubezpieczony zmienił siedzibę lub adres i nie zawiadomił o tym fakcie PZU S.A., jakąkolwiek korespondencję skierowaną na adres ostatniej znanej siedziby Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego uważa się za skutecznie doręczoną.
7. W sprawach nieuregulowanych w OWU mają zastosowanie odpowiednie przepisy kodeksu cywilnego oraz inne stosowne przepisy prawa polskiego.
8. Niniejsze OWU mają zastosowanie do umów ubezpieczenia zawieranych począwszy od dnia 10 sierpnia 2007 r.

Prezes Zarządu PZU SA

Członek Zarządu PZU SA

Jaromir Netzel

Beata Kozłowska-Chyła